

NÁRODNÍ KONVENT

Vztahy EU s vybranými vnějšími partnery (zejm. USA, Čína, Írán) z pohledu ČR

Shrnutí a doporučení vyplývající z diskuze kulatého stolu
Národního konventu o EU konaného dne 28. června 2019

Doporučení vypracovala Pavlína Janebová

**Asociace
pro mezinárodní
otázky**
Association
for International
Affairs

Úvod do problematiky

Evropská unie patří k zastáncům multilaterálního světového řádu, opírajícího se o normy a pravidla. Tento světový řád je však stále razantněji zpochybňován zejména novými globálními hráči, mezi nimiž přední místo zaujímá Čína. USA, které byly strážcem multilaterálního světového pořádku, s příchodem administrativy prezidenta Trumpa tuto roli začínají opouštět. Preferují izolacionistickou zahraniční politiku, která se mimo jiné projevuje oslabováním transatlantické vazby. Evropská unie, přes svůj nezanedbatelný ekonomický význam tradičně nepovažovaná za velkého geopolitického aktéra, na nastalou situaci reaguje snahou o posílení společné zahraniční a bezpečnostní politiky, ale i prohloubení obranné spolupráce mezi svými členskými státy. To je provázáno snahou o nastavení strategických vztahů s Čínou, a to s cílem součinnosti při hledání řešení globálních výzev a dosažení vyrovnaných obchodních vztahů.

Rámec diskuze kulatého stolu

Diskuze se vedla o třech okruzích otázek:

1. V jakých oblastech se Čína může stát partnerem EU ve snaze o hledání řešení aktuálních globálních výzev? Jaký dopad bude mít pro vztah EU a Číny nedávno dosažený unijní konsenzus na společném rámci pro hodnocení přímých zahraničních investic? Jakým způsobem může Evropská unie dosáhnout vyrovnaného a recipročního vztahu s Čínou v oblasti obchodu? Jaké jsou v této oblasti zájmy české zahraniční politiky?
2. Jaké jsou české zájmy v kontextu zhoršujících se obchodních vztahů mezi Evropskou unií a Spojenými státy (např. pokud jde o export českých firem do USA) a jak může Česká republika na unijní rovině napomoci jejich prosazení? Jak by měla EU reagovat na postoje současné americké administrativy k otázce transatlantické bezpečnostní a obranné spolupráce?
3. Jakou pozici zastává Česká republika v kontextu odlišných postojů Evropské unie a Spojených států k JCPoA, resp. jaderné dohodě s Íránem, a sankcím vůči Íránu? Jaký postoj by měla zaujmout ke snahám pod vedením Francie, Spojeného království a Německa o vytvoření nástroje k umožnění pokračování obchodu s Íránem navzdory těmto sankcím?

Podkladem pro diskusi byl dokument zpracovaný Asociací pro mezinárodní otázky (AMO), která byla odborným garantem, a tři stanoviska k diskusním otázkám, připravená zástupci Ministerstva průmyslu a obchodu (MPO), Ministerstva zahraničních věcí (MZV) a Katedrou severoamerických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy (FSV UK).

Úvodní slovo přednesla státní tajemnice pro evropské záležitosti Milena Hrdinková. Poukázala na to, že pokud chce EU působit jako globální hráč, je třeba, aby se nesoustředila výhradně na své vnitřní záležitosti a problémy a proaktivně se podílela na budování vztahů EU s USA, Čínou, Íránem i ostatními partnery.

Podkladový dokument představili **Pavína Janebová**, **Václav Kopecký** a **Matěj Denk** z Asociace pro mezinárodní otázky (AMO). Zdůraznili, že EU může v mezinárodním prostředí působit jako globální aktér pouze tehdy, bude-li jednotná. Z hlediska České republiky je důležité, aby se co nejaktivněji podílela na formulaci priorit zahraniční politiky EU. Poukázali na to, že zachování hlubokého transatlantického partnerství a angažovanosti USA v mezinárodním dění je nutným předpokladem k tomu, aby EU byla schopna prosazovat své priority. Jedním z témat, na nichž se transatlantické vztahy mohou v budoucnosti definovat, je i pozice vůči Íránu. Pokud jde o nastupující velmoc Čínu, měla by

se EU v rámci limitů daných povahou čínského politického systému snažit o spolupráci v dílčích oblastech.

Stanovisko MPO představila ředitelka Odboru obchodní politiky a mezinárodních obchodních organizací **Lucie Vondráčková**. Zdůraznila význam Číny coby obchodního partnera pro EU. Vztahy s Čínou by podle ní měly být rozvíjeny při zachování férových podmínek pro evropské podnikatele a respektu k pravidlům. Upozornila mimo jiné na potřebu zapojení Číny do modernizace pravidel WTO a efektivně zamezit porušování závazků ze strany Číny ve WTO. Ve vztazích s USA je prioritou EU odstranění netarifních překážek obchodu v některých sektorech a zamezení uvalení cel na evropský automobilový průmysl.

Stanovisko MZV přednesl politický ředitel **David Konecký**. Zmínil řadu oblastí, v nichž existuje prostor pro spolupráci mezi EU a Čínou. Ze strany EU existuje snaha o narovnání obchodních vztahů s Čínou. Pokud jde o vztah EU s USA, zdůraznil trvalý význam transatlantického partnerství založeného na sdílených hodnotách a potřebu uklidnění vzájemných obchodních vztahů. ČR nadále podporuje dodržování závazků JCPoA, její pozice směrem k Íránu a hrozbě představované tamním režimem se nicméně shodují s postojem americké administrativy. Ve svém vystoupení poukázal mimo jiné na to, že Evropské unii může v jednotném výkonu společné zahraniční a bezpečnostní politiky bránit nejen nejednota mezi členskými státy, nýbrž i mezi jednotlivými nástroji.

Vedoucí Katedry severoamerických studií Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy **Jan Hornát** ve svém stanovisku upozornil na to, že nastalá situace v americké zahraniční politice umožňuje Evropské unii aktivně redefinovat svou roli v transatlantickém partnerství, přičemž by EU měla uplatňovat tzv. víceúrovňový přístup, tj. působit nejen na exekutivu, nýbrž i na legislativní tělesa, jednotlivé státy a veřejnost.

Následné debaty se zúčastnili zástupci a zástupkyně resortů, think-tanků i akademické obce, mezi nimi: **Roman Joch** (Občanský institut), **Stanislav Šaroch** (Škoda auto VŠ), **Rudolf Fůrst** (Ústav mezinárodních vztahů), **Olga Lomová** (Filosofická fakulta UK), **Ilja Mazánek** (Hospodářská komora ČR), **Dan Macek** (MPO), **Ingeborg Němcová** (Vysoká škola ekonomická), **Petr Kypr** (MZV), **Terezie Erhartová** (MPO).

Z debaty vyplynulo, že EU by si ve svém vztahu k Číně měla uvědomovat rozdílné hodnotové pozadí této mocnosti. Čínu nelze považovat za partnera EU, pokud jde o zachování stávající podoby multilaterálního mezinárodního uspořádání, neboť cílem čínské zahraniční politiky je transformovat stávající instituce ke svému obrazu. Je důležité, aby se EU snažila o posílení své role ve třetích regionech, především v Africe, a nabízela tam oproti čínským investicím možnou alternativu, v čemž nicméně z povahy EU a jejich členských států existuje řada překážek.

Ve vztahu EU a USA je mimo jiné klíčové vyhnout se protekcionistickým opatřením v automobilovém průmyslu. EU by v této oblasti měla co možná spojit síly s americkým businessem, jehož zástupci nejsou novým clům nakloněni. Americká exekutiva má nyní tendenci vnímat veškeré vztahy se svými partnery prizmatem americko-čínských obchodních sporů a obecně geopolitického soupeření USA a Číny, je tedy klíčové, zda EU může pro USA v těchto tématech představovat partnera. Je důležité, aby EU ve vztazích s transatlantickými protějšky budovala image jednotného, spolehlivého a akceschopného partnera.

Eskalace konfliktu mezi USA a Íránem v otevřený střet by nepřinesla vítězství ani jedné ze zúčastněných stran, zároveň by takový konflikt přinesl zásadní destabilizaci regionu. Zároveň by takový konflikt přinesl zásadní destabilizaci regionu. Írán představuje pro členské státy EU potenciálně lukrativní trh. Je nicméně třeba, aby EU ve vztahu s Íránem měla na paměti význam transatlantického partnerství a pokoušela se v aktuální situaci přispět k hledání konsensu mezi Íránem a USA.

Navrhovaná doporučení

Závěry diskuze kulatého stolu Národního konventu lze shrnout do následujících doporučení:

Doporučení Národního konventu o EU:

1. Pro prosazení EU jako globálního hráče je důležité, aby společná zahraniční a bezpečnostní politika byla **jednotná**. K tomu je nezbytné adekvátní **zahrnutí všech členských států do její formulace**. Klíčová je rovněž efektivní **koordinace mezi institucemi EU** zodpovědnými za jednotlivé dimenze vztahů k vnějším partnerům. Posílení efektivity procesu tvorby a výkonu společné zahraniční a bezpečnostní politiky je jedním ze zásadních úkolů pro novou Evropskou komisi, především samozřejmě pro nového vysokého představitele pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku.
2. Evropská unie je ze své povahy společenství založené na **hodnotách**. Zachování multilaterálního rámce mezinárodního systému a mezinárodního řádu založeného na hodnotách patří mezi její absolutní priority. Je třeba, aby toto bylo ve vztazích s USA, Čínou i Íránem reflektováno.
3. Ve vztahu k USA by EU měla usilovat o působení na **různých úrovních americké politiky**, tzn. kromě vztahů s exekutivou se soustředit i na budování a udržování vztahů v legislativních tělesech, na úrovni jednotlivých států či v sektoru businessu. Je třeba prosazovat v americkém prostředí narativ EU coby jednotného a spolehlivého aktéra.
4. Při formulaci vztahů s Čínou je třeba vycházet z premisy jejího odlišného hodnotového zakotvení. EU by se měla snažit na třetích trzích, především v afrických zemích, přinášet **alternativu čínským investicím a vlivu**. V ekonomických vztazích s Čínou je třeba, aby EU dbala na **reciprocitu** vzájemných opatření. Je vhodné, aby EU při formulaci svého vztahu k Číně pokračovala ve spolupráci s USA.
5. Prioritou EU ve vztahu k Íránu by měla být snaha o zabránění eskalace konfliktu mezi USA a Íránem. EU by tedy měla přispět k nalezení **kompromisu**, který bude obsahovat nějakou formu ekonomické spolupráce s Íránem.

Tento text není prostým zápisem jednotlivých příspěvků, které byly v diskusi předneseny. Neobsahuje tedy vše, co bylo v diskusi řečeno, a nevyjadřuje názor všech účastníků na všechna diskutovaná témata. Jedná se o shrnutí nejdůležitějších bodů a formulaci doporučení na základě proběhlé diskuze.

Národní konvent o Evropské unii představuje diskuzní platformu, která je stálým místem pro debatu o evropských otázkách v ČR.

Projekt, koordinovaný na půdě Úřadu vlády České republiky, propojuje zástupce vlády, obou komor Parlamentu ČR a Evropského parlamentu, odbornou veřejnost, neziskový sektor a sociální partnery a další zainteresované aktéry.

Více o Národním konventu najdete na internetových stránkách www.narodnikonvent.eu, na Twitteru [@KonventEU](https://twitter.com/KonventEU) a na facebookovém [@konventeu](https://www.facebook.com/konventeu) a instagramovém profilu [@narodnikonvent](https://www.instagram.com/narodnikonvent).